

Een tipje van de sluier: aanzetten in de kleuterklas

Wil je kleuters enthousiast maken voor je speelleerkans?

Streef je ernaar dat kleuters betrokken luisteren naar wat je gaat doen met hen?

Daag je jezelf graag uit om speels en creatief uit de hoek te komen?

Antwoord je 3 keer 'ja' op deze vragen, lees deze tekst dan helemaal door over **aanzetten** in de kleuterklas. Als kleuterleid(st)er plan je speelleerkansen, spel en routines in om een krachtige leeromgeving te creëren in je klas. Om kinderen mee te nemen in wat er staat te gebeuren, hen nieuwsgierig te maken, ... gebruiken we aanzetten. Een aanzet maakt deel uit van de speelleerkans. Of sterker gezegd: een aanzet is **het startpunt van een speelleerkans**. Besteed hier dan ook de nodige tijd aan en werk dit grondig uit in je schriftelijke voorbereiding. De aanzet vindt plaats voor alle kinderen in de klas en dus meestal in de kring (of in de bewegingszaal). Dat doe je zowel voor een klassikale speelleerkans of een speelleerkans in groep. Bij deze laatste zorgt de aanzet er voor dat kinderen een gerichte keuze kunnen maken tijdens het keuzemoment. Doorgaans wordt in het keuzeprocés de begeleide speelleerkans eerst aangekondigd. Hieronder sommen we een waaier van aanzetten op:

Een poppenspel, waarnemen van ingrediënten en werkmaterialen, een mimmospel, speelleermateriaal verkennen, klaspop/vriendpop inzetten, experimenteren met materiaal, 'teacher in role', lied zingen, het bekijken van een kunstwerk, uitdagende/nieuwsgierige vragen stellen, geluid maken en deze doorgeven, voeldoos, een 'pakje' in de kring leggen, vrij bewegen in bewegingszaal, reactiespel, boek, verzamelen, associaties, logispelen, ...

Maar **wanneer zijn aanzetten geslaagd**? Welke elementen moeten deze bevatten?

- a. Informerend
- b. Motiverend (aansluitend bij leef- en belevingswereld/BC of thema/eerdere ervaringen, speels/enthousiast/muzisch-expressief)
- c. Activerend
- d. Bondig
- e. Gedoseerd
- f. Gevarieerd over de tijd

In onderstaande tekst belichten we deze elementen.

- a. **Informerend** (o.a. aanschouwelijkheidsprincipe)

Een geslaagde aanzet maakt de kinderen duidelijk wat ze mogen verwachten. Je kondigt met andere woorden aan wat er zal komen (Crul & Oetang, 2018). Je kan aansluiten bij de kern/essentie van een speelleerkans door:

- Demonstratie
- Opdracht te formuleren

- Materialen bespreken/waarnemen waarmee gewerkt zal worden
- Proefspel
- Mogelijke spelideeën geven; aangeven wat de kinderen er kunnen doen
- ...

Een valkuil bij aanzetten is om enkel verbaal uitleg te geven aan de kinderen wat er zal komen (verbalisme). Daag jezelf uit niet in deze valkuil te trappen. Geef aan dat je als KL zal aansluiten/meespelen bij de speelleerkans.

Bijvoorbeeld experimenteren met houtskool: In de kring ligt een wit blad met daarbij staafjes houtskool. De KL neemt een staafje en tekent hiermee in de lucht. Plots stopt de KL en zegt: 'Ik zie niets?'. De kinderen roepen: 'Je moet op het blad tekenen'. De KL tekent op het blad: fijne strepen, dikke strepen, hard tekenen, zacht tekenen, ... De KL laat het houtskool door de kring gaan zodat alle kinderen de houtskool eens kunnen voelen. De KL vraagt wie straks met haar wil tekenen met de houtskool.

Ook in de kleuterklas geldt het spreekwoord: 'goede afspraken maken goede vrienden'. In een aanzet voor een speelleerkans in een gehele groep is er ruimte om afspraken te maken met kinderen. Voor speelleerkansen in kleine groep lijkt het ons belangrijk om bij de opstart van de speelleerkans de afspraken te maken. Doorheen je gehele speelleerkans is het belangrijk om oog te hebben voor afspraken en regels. Daag jezelf uit om deze positief te formuleren, het waarom te verwoorden en concreet te maken.

Bijvoorbeeld bij een leeruitstap: Je zingt het lied 'twee aan twee' en zegt daarna: 'We lopen op het voetpad omdat er auto's op de weg rijden.'

b. **Motiverend** (motivatie- en belangstellingsprincipe)

Het doel van kinderen te motiveren in de aanzet is dat ze veel zin hebben/enthousiast zijn om aan de slag te gaan, te starten met de speelleerkans (Crul & Oetang, 2018). Zorg ervoor dat je aanzet aansluit bij de interesse, belangstelling en motivatie van de kinderen. Via verkenning van wat er leeft bij de kinderen kan je in de aanzet verbinden met hen door:

- Aan te sluiten bij de leef- en belevingswereld van de kinderen

Door mee te spelen, te luisteren, te observeren,... kom je veel te weten over wat kinderen bezighoudt.

Bijvoorbeeld het schilderen van een politieauto: Je loopt rond in de kring en maakt het geluid van de sirene van een politiewagen. Je vraagt aan de kinderen: 'Welk voertuig maakt dit geluid?'. Kinderen: 'Een politiewagen'. Je geeft aan: 'X en Y hoorden gisteren de politiewagen passeren in de straat van school'. Laten we vandaag een politiewagen schilderen. Wat hebben we daarvoor nodig?

- Aan te sluiten bij eerdere ervaringen van de kinderen

Denk aan recente ervaringen van de kinderen waarbij je kan aansluiten (bv. Vorige speelleerkansen, observaties,...). Laat in je aanzet deze ervaringen opnieuw beleven, laat ze hierover vertellen,... Hierdoor wordt een samenhang gecreëerd in de verschillende opeenvolgende speelleerkansen van

een dag, week, schooljaar, ... Meer nog, de KL maakt het mogelijk dat nieuwe ervaringen van kleuters verbonden worden met reeds verworven kennis en vaardigheden.

Bijvoorbeeld voor het spelen met een lied 'Giraf': Je praat met je klaspop en vraagt hem of hij dieren kent die een lange, lange, lange nek hebben. De klaspop denkt na en roept luid: 'Een olifant'. Je vraagt wie de klaspop kan helpen. X zegt 'een giraf'. De klaspop vraagt: 'Ben je dat zeker? Heb jij al eens in het echt een giraf gezien?'. X zegt 'Ja, we zijn vorige week naar de zoo geweest'. De klaspop vraagt verder wat ze nog weten over de giraffen en de KL begint het lied te zingen.

- Aan te sluiten bij het thema/BC dat leeft in de klas

Je kan je aanzet inkleden in het thema/ BC.

Bijvoorbeeld het maken van spinnensoep in het thema 'kriebeldiertjes': Je toont de herkenningskaart van kriebeldiertjes die in de ontdekhoek ligt. Je vraagt de kinderen: 'Wie herkent deze dieren?'.

- Speelsheid, expressie en enthousiasme; muzische beleving

Inspireer kinderen door een speelse en uitnodigende houding aan te nemen bij je aanzet en straal daarbij energie, motivatie en enthousiasme uit. Zet expressiviteit, fantasie, creativiteit en humor hierbij als hefboomen in. De vijf muzische talen kunnen hierbij inspirerend zijn.

Bijvoorbeeld bewegingsomloop robottenfabriek: Je zet muziek op die je linkt aan een robot en je beweegt als robot in de bewegingszaal. Je nodigt de kinderen (verbaal en non-verbaal) uit om mee te bewegen in de zaal.

c. **Activerend** (activiteitsprincipe)

Zorg dat kinderen kansen krijgen in de aanzet om actief betrokken te zijn. Dat kan zowel innerlijk/mentaal zijn door hun concentratie aan te spreken, uitdagende vragen te stellen (denk aan een denkstimulerende interactie), te laten voelen, ruiken, proeven,... als uiterlijk door kinderen te laten handelen, bewegen, verwoorden,... met hun stem, lichaam, expressie,....

Bijvoorbeeld zintuigelijke activiteit voelen van vormen: Enkele kinderen mogen in de voeldoos drie vormen voelen

Bijvoorbeeld gevoelenskring rond boos: je laat de kinderen een prent zien van een 'boos' kind. Je vraagt de kinderen om zo 'boos' mogelijk te kijken.

d. **Bondig** (beperkingsprincipe)

Een geslaagde aanzet kan je niet vastzetten in tijd. Het belangrijkste is dat je tot de essentie komt (Crul & Oetang, 2015) en de kinderen betrokken zijn (en blijven) bij wat je doet. We streven er daarom naar om het bondig te houden. Wees er ook attent voor dat je hierbij een goed werktempo aanhoudt waardoor de aanzet snel aansluit bij het verdere verloop van de speelleerkans. Denk na over hoe de aanzet naadloos kan volgen op wat voorafgaat in je dagplanning. Zo krijg je één geheel i.p.v. een ervaring dat alle aparte stukjes los staan van elkaar.

Wanneer je de aanzet van een speelleekans reeds deed en je deze wilt hervatten of opnieuw aanbieden, herhaal dan de spelmogelijkheden, eventuele regels/afspraken of geef nieuwe ideeën (herhalingsprincipe). Het is een meerwaarde wanneer je kinderen aan het woord laat die al hebben deelgenomen aan de speelleekans om te vertellen wat je er kan doen (taalstimulerende interactie, participatie,...).

e. **Gedoseerd** (beperkingsprincipe)

Verspreid je aanzetten voor je keuzeaanbod doorheen de week (en dus ook het aanbieden van nieuwe BSLK of ZSLK per keuzemoment) zodat je in één kringmoment een beperkt aantal aanzetten (één a twee) doet. Dat zorgt ervoor dat het behapbaar blijft voor de kinderen. Zeker als je in duo in de klas staat vraagt dat onderlinge afspraken over wanneer welke speelleekans wordt geïntroduceerd.

f. **Gevarieerd over de tijd** (individualisatie- en differentiatieprincipe)

Vermijd eentonigheid en sleur in je aanzetten. Het kan zijn dat je je het beste voelt bij een bepaald soort aanzet (bv. rustig of hevig/energiek) om de betrokkenheid van de kinderen te verkrijgen is het belangrijk om te variëren in je aanzetten. Zo blijf je hen verrassen en kom je tegemoet aan de diversiteit in je klas.

We hopen dat deze elementen je helpen om geslaagde aanzetten in de kleuterklas te brengen. Durf, doe en probeer!

Bronnen

Crul K. & Oetang (2015). *Zeppelin: didactiek voor muzische vorming*. Pelckmans uitgeverij N.V.: Kalmthout.

Crul K. & Oetang (2018). *De kleine zeppelin: kunstzinning werken met kleuters*. Pelckmans Pro uitgeverij N.V.: Kalmthout.